

Metodika spolupráce OSPOD a poskytovatele služeb v programu sanace rodin

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Metodika spolupráce OSPOD a poskytovatele služeb v programu sanace rodin

Zpracovali:

Bc. Petr Bydžovský

Mgr. Jana Kratochvílová

Odborná garantka:

Mgr. Jana Kratochvílová

Děkujeme za spolupráci sociálním pracovnícím a pracovníkům OSPOD Český Brod, Říčany a Votice a neziskových organizací Charita Starý Knín, LECCOS, z.s., Respondeo, z.s. a Statek Vlčkovice, o.p.s.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Obsah

Úvod	4
1. Vymezení některých pojmů.....	5
I. Principy spolupráce	6
1. OSPOD.....	6
2. Poskytovatel služby.....	7
3. Rodina.....	7
II. Spolupráce OSPOD – poskytovatel služby	9
1. Oblasti spolupráce v procesu sanace rodiny.....	9
2. Zařazení rodiny do programu sanace.....	9
3. Úvodní předání informací.....	10
4. Zahájení spolupráce rodiny s poskytovatelem služby.....	11
5. Předávání informací v průběhu spolupráce.....	13
6. Společné hodnocení spolupráce.....	14
7. Ukončení spolupráce ze strany poskytovatele.....	14
8. Opětovná spolupráce poskytovatele se stejnou rodinou.....	15
9. Ukončení poskytování služby po pominutí důvodů, pro něž bylo zahájeno...	16
Závěr	17
Příklady z praxe	18
Příloha: Trojstranná dohoda o spolupráci	

Úvod

Tato metodika byla vypracována v rámci projektu „Podpora služeb a spolupráce v oblasti SPOD na Českobrodsku, Říčansku a Voticku“, podpořeného prostřednictvím OPZ v prioritní ose 2 Sociální začleňování a boj s chudobou.

První část projektu, z níž metodika vychází, byla zaměřena na zkvalitnění spolupráce mezi OSPOD a poskytovateli služeb sanace rodin. Do tvorby metodiky jsme zapojili neziskové organizace, poskytující službu sanace rodin z Farní charity Starý Knín, LECCOS, z.s., Respondeo, z.s., a Statek Vlčkovice o.p.s. a oddělení OSPOD z Českého Brodu, Říčan a Votic.

Aby metodika odrážela skutečnou praxi a byly v ní ošetřeny všechny fáze spolupráce, bylo nutné shromáždit podklady od zapojených subjektů. Nejprve jsme uspořádali setkání s vedoucími služeb a OSPOD, na kterých jsme projekt představili. Následovala setkání s pracovníky každého subjektu, při kterých jsme zjišťovali, jakým způsobem probíhá spolupráce při sanaci ohrožených rodin, jaká je dobrá praxe a jaká se objevují úskalí. Po zpracování výstupů byly podklady rozeslány všem k připomínkování, znovu zpracovány a připraveny pro další fázi. Následovalo společné setkání sociálních pracovníků všech poskytovatelů a společné setkání všech sociálních pracovníků zapojených OSPOD. Na těchto setkáních jsme za účasti facilitátora shromáždili a následně připravili podklady pro společný seminář, kterého se účastnili zástupci všech subjektů, tedy čtyř poskytovatelů a tří oddělení OSPOD. Na tomto semináři došlo k finálnímu definování všech důležitých principů a oblastí spolupráce. Po zpracování výstupů je bylo možné opět připomínkovat a metodika byla představena na závěrečné schůzce všem aktérům.

Jak je výše uvedeno, výstupem společných setkávání a diskusí je metodika spolupráce OSPOD a poskytovatelů služby sanace rodin. Metodika je rozdělena na dvě části.

První částí jsou principy spolupráce, ve druhé části jsou popsány konkrétní oblasti spolupráce, dle jednotlivých fází, od zařazení rodiny do programu sanace po ukončení spolupráce s rodinou.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

1. Vymezení některých pojmů

Sanace rodin je „soubor opatření sociálně – právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešené situace nebo akutní situace ohrožení dítěte může být jeho umístění mimo rodinu. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině.“ (Bechyňová, Konvičková, 2008:18).

OSPOD je orgán sociálně-právní ochrany dětí. Dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, jsou těmito orgány obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a ve vztahu k cizině Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. SPOD mohou rovněž poskytovat tzv. pověřené osoby, jež nejsou orgány SPOD, ale jsou jejím výkonem pověřené. Sociálně-právní ochranou dětí (dále jen "sociálně-právní ochrana") se rozumí zejména: ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Poskytovatelem služby rozumíme nevládní neziskovou organizaci, která poskytuje služby rodinám s dětmi v obtížných životních situacích. V českém prostředí se pro tyto služby užívají termíny sanace rodiny či podpora rodiny.

Příjemcem služby je ohrožená rodina, které je služba poskytována

Související legislativa:

- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

I. Principy spolupráce

Metodika vychází z pojetí, že do procesu sanace rodin vstupují tři zainteresované strany:

- Zadavatel služby, kterým je OSPOD
- Poskytovatel služby
- Příjemce služby, kterým je ohrožená rodina

Každá ze stran má v procesu sanace svoji úlohu. Sociální pracovníci poskytovatelů a OSPOD se shodli na následujících kompetencích, které očekávají. Jedná se o principy, které je třeba mít v průběhu spolupráce na paměti. Mají být vodítkem vždy, když se objeví sporné momenty a otázky mezi zainteresovanými stranami v průběhu procesu sanace.

1. OSPOD

1. Výkon kontrolní i represivní role, garantující bezpečí dítěte
2. Koordinace činností, směřujících ke zlepšení situace v rodině
3. Znalost a využívání možností legislativy
4. Zadání zakázky
5. Flexibilita a odvaha k rozhodnutí

Ad 1.) Výkon kontrolní i represivní role, garantující bezpečí dítěte

- je třeba v plné šíři akceptovat tuto kompetenci, vycházející ze zákona

Ad 2.) Koordinace činností, směřujících ke zlepšení situace v rodině

- rozumí se IPOD a jeho naplňování, propojování všech fází plánu

Ad 3.) Znalost a využívání možností legislativy

- rozumí se v obtížných a krizových situacích, kdy je OSPOD kompetentní zasáhnout

Ad 4.) Zadání zakázky

- kompetence, od které se služba odvíjí
- zakázka se může měnit na základě diagnostiky rodiny, provedené poskytovatelem, změna zakázky však vychází od zadavatele

Ad 5.) Flexibilita a odvaha k rozhodnutí

- souvisí s bodem 3, jde o rozhodnutí o opatřeních, která může učinit jen pracovník OSPOD

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

2. Poskytovatel služby

1. Podpora a provázení rodin v obtížné životní situaci
2. Profesionalita
3. Pomoc s komunikací uvnitř rodiny a s institucemi, nabídka možností řešení situací
4. Diagnostika problému v rodině a návrh řešení
5. Přehled o síti služeb

Ad 1.) Podpora a provázení rodin v obtížné životní situaci

- kompetence, očekávaná od poskytovatele služby

Ad 2.) Profesionalita

- má být samozřejmostí, je očekávána
- důležitá je zodpovědnost poskytovatele při výběru a zaškolení sociálních pracovníků

Ad 3.) Pomoc s komunikací uvnitř rodiny a institucemi, nabízet možnosti řešení situací

- kompetence, kterou zadavatel i rodina očekává

Ad 4.) Diagnostika problému v rodině a návrh řešení

- kompetence poskytovatele po zahájení spolupráce a navázání kontaktu s rodinou

Ad 5.) Přehled o síti služeb

- rozumí se mít vždy přehled o návazných službách, jejich fungování a možnostech jejich využití

3. Rodina:

1. Zájem o dítě
2. Snaha a ochota převzít odpovědnost
3. Ochota ke spolupráci
4. Pojmenování potřeb
5. Komunikace – otevřenost a pravdivé informace

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Ad 1.) Zájem o dítě

- základní kompetence a předpoklad k tomu, aby sanace byly úspěšná
- je stvrzen tím, že rodina dává souhlas se zařazením do služby

Ad 2.) Snaha a ochota převzít odpovědnost

- tuto skutečnost rodina stvrzuje podpisem trojstranné dohody
- v průběhu služby kompetenci rodina potvrzuje svým jednáním

Ad 3.) Ochota ke spolupráci

- pokud rodina převzala odpovědnost za svoji funkci, je také třeba, aby byla ochotná spolupracovat s poskytovatelem služby

Ad 4.) Pojmenování potřeb

- ponechání této kompetence rodině je velice důležité, aby poskytovaná služba řešila skutečné potřeby dané rodiny

Ad 5.) Komunikace – otevřenost a pravdivé informace

- je nutno sdělit rodině v úvodu spolupráce, že toto očekáváme

II. Spolupráce OSPOD – poskytovatel služby

1. Oblasti spolupráce v procesu sanace rodiny

- Sociální práce s rodinou, kde je nařízený soudní dohled
- Sociální práce s rodinou, kde je třeba krátkodobé intervence pro zlepšení sociální situace rodiny
- Sociální práce s rodinami, kde je třeba dlouhodobé intervence pro zlepšení sociální situace rodiny
- Sociální práce s rodinami, která pomůže odvrátit hrozící zanedbání dítěte (školní docházka, vzdělání, lékařská péče)
- Sociální práce s rodinami s problémy v komunikaci mezi rodiči
- Sociální práce s rodinami, které mají problém s orientací nebo komunikací vůči okolí nebo institucím
- Sociální práce s rodinami, směřující k možnosti návratu odebraných dětí

U jednotlivých oblastí je třeba vždy zvážit, do jaké míry jsou do programu vhodné.

2. Zařazení rodiny do programu sanace

Do programu sanace navrhuje OSPOD ohrožené rodiny s dětmi, které se nacházejí v obtížné životní situaci a nedokáží vlastními silami tuto situaci zvládnout. OSPOD posoudí a vyhodnotí míru ohrožení dítěte v rodině a pokud dojde k závěru, že míru ohrožení dítěte lze snížit či zmírnit zapojením rodiny do programu sanace, může navrhnout rodině spolupráci s poskytovatelem této služby.

Pokud se na poskytovatele služby obrátí jiný subjekt (např. škola, pediatr) se žádostí o zařazení rodiny do programu, nebo s informací o ohrožení dítěte v rodině, případně se na poskytovatele služby obrátí rodina sama, obdrží informaci, že spolupráce je možná pouze tehdy, pokud je rodina v evidenci OSPOD a ten na základě svého šetření navrhne rodině spolupráci s poskytovatelem. Ve výše uvedených případech jsou všichni zájemci o služby sanace odkázáni na OSPOD a jsou jim předány kontakty na místně příslušné pracoviště tohoto orgánu.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

3. Úvodní předání informací

Rodině, kterou OSPOD navrhuje do spolupráce s poskytovatelem služby, musí nejprve představit služby poskytovatele a získat její souhlas pro spolupráci.

Pokud rodina souhlasí se zařazením do programu sanace, pracovník OSPOD vypracuje písemnou anonymní kasuistiku a zašle ji e-mailem určenému pracovníkovi poskytovatele služby, spolu s žádostí o zařazení rodiny do programu.

Anonymní kasuistika

Písemná anonymní kasuistika by měla obsahovat všechny relevantní informace o rodině, které mohou hrát roli při rozhodování týmu poskytujícího služby, zdali je rodina do programu vhodná.

Následně uvádíme doporučený přehled informací o rodině, které by měla obsahovat písemná anonymní kasuistika.

I. Základní údaje o rodině

- pečující osoba (rodiče, prarodiče...)
- počet členů domácnosti, vč. dětí umístěných mimo rodinu i ostatních důležitých osob
- předmět zakázky
- faktické místo bydliště - nikoliv adresu, pouze název obce
- věk dětí
- forma soužití rodičů (manželé, druzi)

II. Rizikové faktory

- 1) naléhavost (riziko prodlení)
- 2) zadluženost
- 3) problematická motivace ke spolupráci
- 4) rodinná anamnéza, historie
- 5) diagnóza (psychiatrická, případně jiná relevantní)
- 6) nezaměstnanost rodičů
- 7) rodiče pobírající dávky
- 8) závislosti - alkohol, psychotropní látky a jiné
- 9) domácí násilí

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

- 10) častá změna pobytu
- 11) násilné vztahy v rodině (způsob komunikace obou rodičů,...)
- 12) kriminalita
- 13) závažné nemoci (infekční, epilepsie)
- 14) předchozí neúspěšná spolupráce rodiny s jinou NNO (důvody)

4. Zahájení spolupráce rodiny s poskytovatelem služby

V týmu poskytovatele služby je na základě posouzení zaslané kasuistiky vybrán sociální pracovník, tzv. klíčový pracovník pro rodinu, který kontaktuje pracovníka OSPOD a informuje jej o zařazení/nezařazení rodiny do programu, případně, pokud je naplněna kapacita programu, informuje pracovníka OSPOD o zařazení rodiny do poradníku zájemců o službu.

Následně pracovník OSPOD kontaktuje rodinu s informací, že byla zařazena do programu poskytovatele. Je nezbytné zajistit souhlas rodiny s úvodní trojstrannou schůzkou, souhlas s předáváním informací mezi OSPOD a poskytovatelem služby, a rovněž souhlas s možným nahlédnutím klíčového pracovníka programu do Individuálního plánu ochrany dítěte (IPOD), který se týká oblastí spolupráce s poskytovatelem. Je také vhodné, aby pracovník OSPOD seznámil rodinu s formulářem Trojstranné dohody o spolupráci a výtisk prázdného formuláře dal rodině k dispozici k prostudování. (viz příloha)

Před trojstrannou schůzkou je třeba uspořádat setkání pracovníka OSPOD s klíčovým pracovníkem, které slouží k přípravě trojstranné schůzky. Setkání je možné nahradit telefonickým rozhovorem.

Pracovník OSPOD domluví s rodinou a s klíčovým pracovníkem trojstrannou schůzku: termín a místo konání schůzky - ideálně v domácnosti rodiny, eventuálně i v jiných vhodných prostorách (OSPOD, poskytovatele). Rodině umožníme, aby si místo konání trojstranné schůzky zvolila sama. Za organizaci trojstranné schůzky odpovídá pracovník OSPOD.

Nedaří-li se zahájit spolupráci rodiny s poskytovatelem služby na samém začátku, kdy OSPOD organizuje úvodní trojstrannou schůzku, např. z důvodu, že rodina není v domluveném termínu doma či nedorazí na místo schůzky, domluví OSPOD s rodiči nový termín schůzky. Pokud ani po třetím pokusu rodina nedodrží domluvený termín, je tento přístup považován za nezájem rodiny o spolupráci s poskytovatelem. V takovém případě poskytovatel služby může uvolněnou kapacitu využít pro jinou rodinu.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Trojstranná schůzka (rodina - OSPOD – poskytovatel služby)

Úvodní trojstranná schůzka je vstupní branou právě začínající spolupráce s rodinou. Je tedy velmi důležité, aby se konala v bezpečné atmosféře, umožňující rodině otevřeně hovořit o všech tématech, se kterými by potřebovala pomoci. Nezbytným se jeví, aby si každý účastník schůzky předem zajistil dostatečný čas na schůzku, což se týká především sociálních pracovníků (OSPOD, poskytovatele). Přílišný spěch by mohl nepříznivě ovlivnit klima setkání, což by mohlo vést k tomu, že rodina nebude mít dostatečný prostor pro vyjádření svých potřeb. Trojstrannou schůzku vede pracovník OSPOD.

Úvod setkání

Na úvod představí pracovník OSPOD všechny účastníky schůzky. Dále rovněž sdělí důvody, pro které navrhl rodině spolupráci s poskytovatelem služby a formuluje zakázku - oblastí spolupráce z pohledu OSPOD, v nichž by rodina potřebovala pomoc a podporu. Poté klíčový pracovník krátce představí organizaci, kterou reprezentuje a nabízené služby poskytovatele. Rodiče jsou požádáni, aby sdělili svůj pohled na rodinnou situaci, jak ji oni vidí a jaké mají návrhy řešení této situace. Rodině musí být zajištěn dostatečný prostor k vyjádření. Rodina má rovněž možnost vznášet připomínky a klást doplňující otázky v průběhu celé schůzky.

Mapování oblastí spolupráce a cíl spolupráce

Důležitou součástí trojstranné schůzky je společná práce všech zúčastněných na mapování oblastí spolupráce s rodinou. Nástrojem k mapování oblastí je formulář Trojstranné dohody o spolupráci. Formulář dohody přinese klíčový pracovník poskytovatele na schůzku. Všichni účastníci schůzky společně prochází jednotlivé oblasti spolupráce (péče o dítě, ekonomická situace rodiny, péče o domácnost apod.), zjišťují potřebu pomoci a podpory v těchto oblastech a veškerá zjištění zaznamenávají do formuláře (viz příloha část I.).

Oblasti spolupráce, na kterých se shodnou všechny tři strany, slouží jako nástroj pro pozdější definování dlouhodobých i krátkodobých cílů.

Stanovení frekvence setkávání a délky spolupráce

Na úvodním setkání je rovněž stanovena frekvence setkávání rodiny s klíčovým pracovníkem a pravidelné hodnocení a koordinace spolupráce (viz níže).

S rodinou je domluvena délka spolupráce, předpokládá se uzavření smlouvy o poskytování služeb na období 1 roku, s možností následného prodloužení, pokud jej bude situace v rodině vyžadovat.

Závěr schůzky

Na konci schůzky je dán prostor rodině pro závěrečné dotazy, návrhy či připomínky.

Všechny tři zúčastněné subjekty poté podepíší vyplněný formulář Trojstranné dohody o spolupráci.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Po podepsání Trojstranné dohody o spolupráci může pracovník OSPOD odejít a dát prostor klíčovému pracovníkovi pro další jednání.

Pracovník poskytovatele zajistí, aby kopii Trojstranné dohody o spolupráci obdržela rodina i pracovník OSPOD.

5. Předávání informací v průběhu spolupráce

Na začátku spolupráce je třeba dohodnout způsob předávání informací mezi pracovníkem OSPOD a pracovníkem poskytovatele. Jsme si vědomi toho, že praxe předávání informací mezi různými OSPOD a poskytovateli je značně odlišná a představy obou stran se někdy poněkud rozcházejí. Předkládaný model vzešel ze zkušeností pracovníků OSPOD a poskytovatelů, kteří se účastnili pracovních setkání při přípravě metodiky.

Způsoby předávání informací:

- telefonicky
- písemně - písemné zprávy na vyžádání OSPOD (e-mailem)
- osobně

Telefonické předání informací umožňuje operativní výměnu informací mezi pracovníky OSPOD a poskytovatele, ale může být využíváno i k pravidelnému referování o spolupráci s rodinou mezi osobními setkáními (viz níže).

Písemné zprávy o spolupráci s rodinou jsou vyhotoveny pracovníkem poskytovatele na písemné vyžádání OSPOD, nejsou tedy zasílány pravidelně.

Osobní setkání pracovníků OSPOD a poskytovatele, případně dalších spolupracujících subjektů, je vhodné zorganizovat minimálně 1x za 2 měsíce. Nastavení frekvence těchto setkávání záleží na domluvě jednotlivých OSPOD s poskytovateli. Koordinací setkání je pověřen pracovník OSPOD. Pravidelná setkání pracovníků slouží k reflexi a hodnocení spolupráce s rodinou, revizi oblastí spolupráce, výměně informací a vzájemnému sdílení případové práce mezi pracovníky.

Ze setkání je pořízen zápis, který je opatřen podpisy všech zúčastněných subjektů a každý z nich obdrží jedno vyhotovení. Zápis ze setkání většinou pořizuje ten subjekt, na jehož půdě se setkání uskutečnilo.

Pokud se v průběhu spolupráce s rodinou objeví závažný problém, klíčový pracovník okamžitě informuje OSPOD a společně domluví další postup.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

6. Společné hodnocení spolupráce (rodina – OSPOD – poskytovatel služby)

Společné hodnocení spolupráce je nedílnou součástí práce s rodinou. Hodnocení se účastní rodina, pracovník OSPOD a klíčový pracovník poskytovatele, případně další spolupracující subjekty. Hodnotící schůzku vede klíčový pracovník poskytovatele.

Při hodnocení se vychází z oblastí spolupráce, které byly domluveny v Trojstranné dohodě o spolupráci. Hodnocení lze vnímat jako příležitost k zastavení, kdy si rodina může uvědomit, jaké měla na počátku očekávání, zdali se naplnila či nikoliv a pokud se nenaplnila, z jakého důvodu. Smyslem tohoto hodnocení je především motivovat rodinu do další spolupráce a vyzdvihnout a ocenit pozitivní momenty na cestě za splněním cílů, které si sama stanovila. Pro rodinu je významné si uvědomit, že byť třeba malými krůčky, postupně směřuje ke splnění cílů. Rovněž je ovšem důležité identifikovat oblasti, kde se spolupráce příliš nedařila, jasně je pojmenovat a navrhnout možná opatření (viz příloha část II.).

Frekvence hodnocení

V trojstranné dohodě na začátku spolupráce je stanovena frekvence společných hodnocení. Je doporučeno min. 1x za 6 měsíců na společné schůzce. Při této příležitosti může být uspořádána i případová konference. Příprava, organizace a svolání případové konference je v kompetenci OSPOD.

Hodnocení spolupráce je třeba uskutečnit též, pokud si jedna ze stran (rodina, OSPOD, poskytovatel služby) přeje jakékoliv změny poskytované služby, přenastavení cílů či ukončení spolupráce.

Při každé hodnotící schůzce je třeba ocenit pokroky rodiny a povzbudit ji k další spolupráci.

Schůzku vede pracovník poskytovatele či OSPOD, dle dohody.

7. Ukončení spolupráce ze strany poskytovatele

Po uzavření trojstranné dohody mohou nastat důvody k ukončení spolupráci ze strany poskytovatele služby:

Nepodaří se navázat komunikaci s rodinou

Pokud se pracovníkovi poskytovatele po uzavření trojstranné dohody nepodaří navázat s klientem komunikaci ze zjevných důvodů na straně klienta (například se v průběhu 14 dnů pokusí 3x o komunikaci s klientem a tyto pokusy nejsou ze strany klienta akceptovány)

- pracovník poskytovatele informuje o této skutečnosti pracovníka OSPOD
- pracovník OSPOD zkontaktuje rodinu a na základě odkazu na uzavřenou trojstrannou dohodu mu doporučí, aby sám navázal komunikaci s poskytovatelem služby

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

- rodině jsou pracovníkem OSPOD vysvětleny důsledky jednání v případě, že službu nebude kontaktovat (ukončení spolupráce a následná opatření ze strany OSPOD)
- pokud rodina poskytovatele zkontaktuje, spolupráce dále pokračuje dle předem domluvené dohody
- pokud ke kontaktu ze strany rodiny nedojde, poskytovatel informuje pracovníka OSPOD a následně zašle klientovi dopis s oznámením o ukončení spolupráce

Rodina přestane spolupracovat

Pokud rodina v období spolupráce přestane dodržovat termíny domluvených konzultací, nedostavuje se na domluvená jednání na úřadech, nereaguje na telefonáty poskytovatele služby apod., poskytovatel neprodleně informuje o těchto skutečnostech pracovníka OSPOD. Oba pracovníci se společně domluví na dalším postupu. Poskytovatel služby může navrhnout ukončení spolupráce s rodinou. V takovém případě je rodina informována pracovníkem OSPOD o ukončení spolupráce. Pokud je možný alespoň telefonický kontakt s rodinou, je vhodné, aby poskytovatel kontaktoval rodinu a oznámil ji ukončení spolupráce.

Spolupráce nepřináší změnu situace

Ukončení spolupráce ze strany poskytovatele může být rovněž navrženo v případě, že spolupráce v programu sanace po dobu jednoho roku nepřináší změnu situace v rodině. V takovém případě pracovníci poskytovatele a OSPOD zvažují další postup. Výstupem může být například změna klíčového pracovníka služby, změna služby, nebo změna poskytovatele služby, případně ukončení služby.

8. Opětovná spolupráce poskytovatele se stejnou rodinou

Pokud byla spolupráce s rodinou ukončena pro nespolečnost a pracovník OSPOD vyhodnotí, že rodina službu potřebuje a měla by do ní znovu vstoupit se stejnou zakázkou, je třeba tento požadavek odůvodnit. Důvodem pro opětovné zahájení poskytování služby u nespolečnostující rodiny může být:

- změna situace v rodině - například proběhlo soudní jednání, odešel partner bránící ve spolupráci, došlo k odebrání dítěte z rodiny apod.
- požadavek klienta na změnu klíčového pracovníka, který neuplatnil v průběhu služeb

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

9. Ukončení poskytování služby po pominutí důvodů, pro něž bylo zahájeno

Důvody pro spolupráci s rodinou v programu sanace mohou pominout, jestliže:

Cíle spolupráce byly naplněny nebo situace v rodině je stabilizovaná

Pokud, dojde k naplnění cílů spolupráce, či je situace v rodině stabilizovaná natolik, že rodina již není ze strany OSPOD považována za ohroženou, není třeba dále rodině poskytovat službu sanace. Je svolána závěrečná trojstranná schůzka, které se účastní rodina, pracovník OSPOD a pracovník poskytovatele. Doporučeno je, aby schůzku svolal pracovník OSPOD.

Na schůzce zhodnotí všichni zúčastnění průběh spolupráce, z něj vyplývající důvod ukončení a sdělí představy o budoucím fungování rodiny. Je možné doporučit rodině další služby. Je důležité, aby se vyjádřili všichni zúčastnění. Je na místě ocenit úspěch rodiny.

Na závěrečné schůzce je učiněn zápis do formuláře, který zajistí pracovník poskytovatele. (viz příloha část III.). / Zápis podepíše a obdrží všichni zúčastnění. / Všichni zúčastnění zápis podepíše a pracovník poskytovatele (případně pracovník OSPOD) jim doručují jeho kopii.

Jiný důvod ze strany OSPOD

Pokud pracovník OSPOD dojde k závěru, že využívání služby sanace nevede ke zlepšení situace v rodině, dítě bylo odebráno z rodiny a nejsou předpoklady, že se do rodiny vrátí nebo jinak pominuly důvody k poskytování služby, oznámí tuto skutečnost poskytovateli, který potvrdí ukončení spolupráce.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Závěr

Tato metodika nastavuje základní pravidla spolupráce poskytovatelů služeb a OSPOD v procesu sanace rodin na základě praxe. Při její tvorbě jsme si byli vědomi toho, že nelze obsáhnout všechny situace, které mohou nastat. Dokázali jsme však pojmenovat nejdůležitější momenty a popsat obecný a přijatelný postup při jejich zvládnutí.

Doufáme, že výsledek naší práce pomůže nejen těm, kteří se do tvorby zapojili, ale i dalším OSPOD a poskytovatelům služeb, společně usilujícím o pomoc ohroženým rodinám.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Příklady z praxe:

Kazuistika 1 pochází z doby před zavedením úvodní trojstranné schůzky a trojstranné dohody mezi rodinou, OSPOD a programem Sanace rodin (dále SR). V kasuistice se ukazují problémy při tehdejší navazování spolupráce klíčového pracovníka SR s rodinou. Na základě představené kazuistiky si uvědomíme důležitost společného setkání všech tří stran, na kterém zazní požadavky OSPOD a rodina se k nim může vyjádřit. Poté se společně domlouvají cíle spolupráce.

Kazuistika 2 je z doby, kdy byla trojstranná dohoda zaváděna do praxe. Je patrné, že pokud byla zakázka poskytovateli služby zadána ze strany OSPOD bez přítomnosti třetí strany – rodiny, bylo obtížné s rodinou navázat dobrou spolupráci. V okamžiku, kdy se měla možnost sama vyjádřit k oblastem spolupráce, na kterých je třeba pracovat, postupně bylo možné situaci v rodině zlepšovat. Situace se zlepšovala na základě rodinou stanovených priorit.

Kazuistika 1

Na žádost OSPOD byla do programu SR přijata matka (38) čtyř dětí (14, 12, 8, 7), samoživitelka, dlouhodobě nezaměstnaná, žijící s dětmi ve vlastním domku, zděděném po rodičích. Pracovnice OSPOD vyhodnotila situaci v rodině jako ohrožující zdravý vývoj dětí, zejména z důvodu nevyhovujícího bydlení a nedostatečné péče o děti. V domě mj. nebylo funkční topení a netekla teplá voda, na stěnách byla plíseň. Dalšími tématy spolupráce měly být špatný prospěch dětí a neomluvené absence ve škole. Dle sdělení OSPOD byly klientce představeny služby programu SR, klientka se spoluprací souhlasila.

První konzultace s klientkou se věnovaly mapování situace v rodině a domlouvání spolupráce na zakázkách, které formuloval OSPOD. Záhy se však ukázalo, že klientka zcela nesouhlasila s pohledem pracovnice OSPOD na nevyhovující bydlení v rodinném domku. Klientka popřela, že by byla o této zakázce pracovnící OSPOD informována. Dále rovněž odmítla pohled OSPOD na nedostatečnou péči o děti. Za dané situace klientka nechtěla pokračovat ve spolupráci.

Pracovnice SR následně informovala OSPOD o zamítavém stanovisku klientky. Pracovnice OSPOD po rozhovoru s klientkou již netrvala na pokračování spolupráce v programu SR.

Kazuistika 2

Do projektu SR jsme na základě žádosti pracovnice OSPOD přijali rodinu, ve které vyrůstaly 4 děti, v době zařazení rodiny do projektu 2 letá dívka, dva 6-ti letí a 10-ti letý chlapec. Rodina bydlela v bytě, kde měla k dispozici jednu místnost. Pro neplacení nájemného dostala z bytu výpověď. Matka se s dětmi nedostavovala na lékařské prohlídky, nejstarší chlapec měl špatný prospěch ve škole a bylo třeba mu pomoci s nápravou řeči, otec požíval alkohol. Postupem času jsme zjistili, že otec matku občas uhodí, když je pod vlivem alkoholu. Na pravidelných konzultacích zpočátku rodiče nespolupracovali, otec se jich neúčastnil a matka se vyjadřovala, že nic nepotřebují a vše zvládnou.

Došlo ke svolání trojstranné schůzky, kde byly za přítomnosti naší, pracovnice OSPOD a matky vydefinovány oblasti spolupráce: Péče o děti v oblasti: péče o fyzické zdraví, péče o rozvoj osobnosti dítěte a jeho vzdělání, výchova; Ekonomická situace rodiny v oblasti: hospodaření, rodinný rozpočet, nezaměstnanost, udržitelnost bydlení; Péče o domácnost v oblasti: špatné

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

podmínky bydlení; Jiné oblasti: komunikace uvnitř rodiny, problematika závislosti, problematika domácího násilí, partnerské vztahy.

Prvním cílem, který si rodina stanovila a byla schopna na něm spolupracovat, bylo zajištění lepšího bydlení. Následovalo zajištění dávek sociální podpory, na které měli nárok. Po dlouhém období, které trvalo asi půl roku, se podařilo motivovat matku k návštěvě lékařky a zajištění prohlídek a očkování u dětí. Situaci s násilím ze strany partnera matka dlouho odmítala řešit. Klientce byl předán kontakt na organizaci, specializující se na domácí násilí. Nabídku však nevyužila. Hovořili jsme s ní o dopadu domácího násilí na děti. Matka si postupně uvědomovala, že není v pořádku, aby ji bylo ubližováno. Nakonec s partnerem, otcem dětí, vyjednala, že pokud se k ní bude takto chovat, odejde od něj i s dětmi. V té době již věděla, že má podporu z naší strany. Otec dětí nastoupil do zaměstnání a situace se na čas zlepšila. Péče o děti však, dle vyhodnocení, stále nebyla stabilní.

Matce jsme průběžně nabízeli spolupráci při školní přípravě staršího a aktivizaci mladších chlapců při logopedii. Matka zprvu pomoc odmítala, protože chtěla, aby naše návštěvy byly co nejméně intenzivní. Mladší chlapci nastoupili do přípravného ročníku ZŠ. V té době otec znovu přišel o práci a problémy s alkoholem se vracely. Matka však již měla kolem sebe vytvořenou podpůrnou síť lidí z domu, kde bydlela, a od klíčového pracovníka. Otec nakonec od rodiny odešel. Matka potřebovala nadále naši podporu, aby zvládala novou situaci. Postupem času se podařilo zajistit logopedii u chlapců a do rodiny zapojit kolegyni ze Sociálně-aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. Ta pravidelně pracuje s dětmi a matkou při procvičování logopedie a při přípravě chlapců do školy.

Rodina je stále v programu SR, neboť při průběžném vyhodnocování prostřednictvím trojstranných schůzek se objevují oblasti, ve kterých matka potřebuje podporu. Aktuálně jde již pouze o oblast péče o rozvoj osobnosti dětí a jejich vzdělání. Domníváme, že matka bude v dohledné době schopna potřeby své a dětí sama definovat a dokáže sama využívat například Sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Doplnění informací (dle potřeby):

V případě nezlepšení situace bude uplatněno níže uvedené opatření:

Termín/y setkání průběžného hodnocení spolupráce:

Závěr o plnění programu sanace rodiny bude proveden při ukončení spolupráce s rodinou.

Důležité informace (např. telefonní kontakty, ...):

Klíčový pracovník poskytovatele:
Sociální pracovníce OSPOD:
Rodina:

Podpisem se vyslovuje souhlas s uzavřenou dohodou:

Pozice	Jméno	Podpis
RODINA		
NNO		
OSPOD		

Místo:

Datum:

**II. PRŮBĚŽNÉ HODNOCENÍ SPOLUPRÁCE
V PROGRAMU SANACE RODINY**

Datum:

RODINA	
POSKYTOVATEL SLUŽEB SR	
OSPOD	

Podpisy zúčastněných:

Pozice	Jméno	Podpis
RODINA		
NNO		
OSPOD		

III. ZÁVĚREČNÉ HODNOCENÍ SPOLUPRÁCE V PROGRAMU SANACE RODINY

Datum:

Ke snížení míry ohrožení dítěte v rodině a změně ve výše uvedených oblastech spolupráce došlo:

- ve všech bodech
- z části
- beze změny
-

Hodnocení celého období spolupráce

Podpisy zúčastněných:

Pozice	Jméno	Podpis
RODINA		
NNO		
OSPOD		